

UN COSMOS FEMININ

● **O BATISTĂ ÎN DUNĂRE** de D. R. Popescu ● **TEATRUL NAȚIONAL DIN BUCUREȘTI**
 ● Data reprezentăției: 30 mai 1997 ● Regia: Ion Cojar
 ● Scenografia: Maria Mișu
 ● Muzica: Mircea Baniciu
 ● Distribuția: Leopoldina Bălănuță (Marta), Ileana Stana Ionescu (Contessina), Mariana Mișuț (Cezara), Rodica Popescu Bitănescu (Olga), Tamara Crețulescu (Larisa), Maria Buză (Smărăndița), Irina Codre (Sânziana).

Poate că e mai bine așa, ca piesele lui D. R. Popescu să se joace nu în cadrul unui program de afirmare a valorilor naționale, ci atunci când un grup de artiști simte că are ceva de spus printr-o piesă a lui, construind o semnificație din bogatul material de la granița dintre tragedie, poem și comedie de moravuri. Când această fericită întâlnire se produce, valorile naționale nu mai plutesc printre neologismele comentariilor critice, ele devin valorile individuale ale spectatorului uimit, încântat de performanța la care este martor și participant. Aluvionară și stufoasă, dramaturgia lui D. R. Popescu a dat dintotdeauna senzația că ascunde o revoltă care nu se exprimă precis nu doar din cauza cenzurii, ci și pentru că dimensiunile ei nu pot fi cuprinse în cuvinte, în conflictele care-i opun pe unii oameni altor oameni. Simple instrumente ale binelui și răului, personajele sale sunt marionetele patimilor (politice sau de altă natură) care depășesc propria lor putere de înțelegere. Subiectul nu are prea mare importanță, și nici motivațiile care țin de relațiile inteligibile. Cosmosul lui D. R. Popescu are o lungă experiență istorică și o vastă

cuprindere geografică, iar autorul este un demiurg care își exercită liberul arbitru prin discurs. Revolta difuză și nu arareori confuză din piesele lui D. R. Popescu de dinainte de 1989 se limpezește, parcă, acum. Cel puțin spectacolul semnat de Ion Cojar pare a dovedi posibilitatea unei lecturi raționalizatoare, care să încerce să introducă logica dramatică acolo unde majoritatea regizorilor buni de dinainte de '89 creau magia.

O batistă în Dunăre este o piesă numai cu femei, având toate nostalgia bărbaților, a „stăpânilor”, cum ar fi zis un prozator ardelean. Sunt ultimii ani ai președinției lui Ceaușescu: atmosfera este sufocantă, toată lumea urăște pe toată lumea și, pentru că părea că întruchiparea răului nu poate fi clintită, victimele și complicii se aglutinau în solidarități contra naturii și se despărțeau prin adversități inexplicabile.

Într-un penitenciar, un grup de femei își ispășește pedeapsa pentru delictе minore: furt, avorturi, complicitate la alte neînsemnate încălcări ale unor legi restrictive și inumane. Ele trăiesc în închisoare la fel cum multe alte femei viețuiesc în libertatea condiționată a național-comunismului românesc. Rodica Popescu Bitănescu, pivotul acestui grup, construiește sobru tipologia personajului – o femeie guralivă și autoritară, nu imorală, ci în afara moralei. Singurul ei criteriu etic este supraviețuirea: a ei și a familiei ei. Olga este un produs și o cauză a sistemului pe care îl perpetuează fără a fi în strânsă legătură cu el. Comandând uciderea femeii care a înșelat-o însușindu-și toată prada după furt, ea nu procedează altfel decât mai-marii partidului și Securității. Actrița mânuiește cu

abilitate șuvoiul vorbelor, lăsând să se întrevadă esența animalică (nu în sens peiorativ) a personajului.

Cele două tinere actrițe care o secondează, Maria Buză și Irina Codre, comunică prin cântec cu armonia lumii; au o vitalitate irepresibilă, dincolo de morală și de lege. Misiunea încredințată de colegilor de muncă forțată este considerată un element dintr-un joc de-a viața și de-a moartea pe care ele sunt oricând dispuse să-l mimeze. Interpretele au o grație firească, Maria Buză cântă nu doar bine, ci și cu talent, evoluția corală a grupului permite momente solistice care, chiar dacă nu sunt executate cu egală virtuozitate, beneficiază de aceeași investiție de energie.

Acest „grup electrogen” este racordat la misteriosul personaj interpretat de Tamara Crețulescu. La nivelul subiectului, ea este ținta pe care o caută cele două fete la îndemnul Olgăi. Dar, după ce și-a furat prietena, Larisa a făcut un schimb de locuință. În apartamentul ei s-a mutat o bătrână, vizitată de două prietene care de fapt o urăsc. Ele vor muri ispășind altă vină decât cea pentru care sunt ucise din greșeală. Siluetă întunecată și apăsător misterioasă, Tamara Crețulescu traversează scena povestind cu intonații calme, explicând în treacăt, retrăgându-se cu o clipă înainte de a deveni abuzivă. Un rol de serviciu, servit cu profesionalism.

Paralel și aparent fără legătură își împletesc armonicele neurozele trei femei în vârstă, martori, actori și judecători ai istoriei. Datele concrete sunt sumare și sunt cele obișnuite din literatura lui D. R. Popescu: Marta – o fostă femeie aprigă, folosindu-și puterea politică (multă, puțină, câtă o fi avut) în chip de capcană erotică, stăpânind bărbații și pedepsind femeile care-i stăteau în cale. Leopoldina Bălănuță compune exact amestecul de idealism tâmp și dezamăgire lucidă, frustrarea femeii îmbătrânite și resentimentele activistului politic care n-a reușit să țină pas cu marea politică. E rea și jalnică în răutatea ei, e neputincioasă, dar ura îi redă puterea pierdută, e lipsită de sentimente, dar le mimează pentru a nu rămâne singură.

PREMIERĂ ABSOLUTĂ

Ileana Stana Ionescu, Mariana Mișuț și Leopoldina Bălănuță în *O batistă în Dunăre* de D. R. Popescu la TNB (regia: Ion Cojar)

O vizitează mereu Cezara, condiționată de strania dependență victimă-călău, detaliată științific de psihologi și în mod concret de marii artiști ai ultimelor două secole. Mariana Mihuț modelează extraordinar vitalitatea regretului după viața pierdută. Furia ei a căpătat aspectul normalității și doar din când în când depășește limita, și atunci sparge vesela, cărată după ea special în acest scop. Îți vine să o spargi împreună cu ea, pentru a oferi o clipă de liniște, de împăcare acestei făpturi atât de agresive în vulnerabilitatea ei. Contessina este femeia de serviciu, interpretată de Ileana Stana Ionescu drept o expresie a eternității rustice, a înțelepciunii milenare, prinsă temporar în mecanismele ucigașe ale clipei. Acest personaj este rima internă la primul grup de femei, o articulație eficientă, care închide spectacolul, transformându-l într-un univers autonom. Acest univers este construit de scenografa Maria Miu în adâncime și în înălțime, puntea pe care circulă Larisa fiind legătura cu sala și lumea de acum. Așa cum e alcătuit, decorul permite perceperea legăturii între cele două grupuri de personaje, sugerează cauzalitatea.

Cauzalitate a cărei ambiguitate este intuită și exprimată prin mijloace rafinate de către regizorul Ion Cojar. Găsesc că principalul merit al spectacolului semnat de el este efortul de clarificare. Regizorul nu ne spune ce idei inteligente îi stimulează rămuroasa dramă imaginată de autor, ci povestește limpede cât de complicată este viața și determinările ei. Metaforele scenice se alcătuiesc și pier sub ochii noștri, din realitatea iluziei teatrale, potențând expresivitatea, dând fluiditate dinamicii conflictului. Interpretarea este dirijată cu măiestrie, individualitățile intră în relații care se desfășoară sub semnul necesității. Cele trei mari actrițe din fruntea distribuției au venit de acasă cu talentul lor, dar au găsit pe scena Naționalului autoritatea care să cizeleze evoluția grupului. Acest spectacol cu o distribuție exclusiv feminină a avut un stăpân în persoana regizorului.

MAGDALENA BOIANGIU

Imagine din Repetabila scenă... de Dumitru Solomon la teatrul din Brașov (regia: Alexandru Tocilescu)

PREMIERĂ ABSOLUTĂ

REALITATE VERSUS FICȚIUNE

REPETABILĂ SCENĂ A BALCONULUI de Dumitru Solomon ● **TEATRUL „SICĂ ALEXANDRESCU” DIN BRAȘOV** ● Data reprezentației: 11 mai 1997 ● Regia: Alexandru Tocilescu ● Decoruri și costume: Doina și Puiu Antemir ● Ilustrația muzicală: Vasile Manta ● Coregrafia: Raluca Ianegic ● Distribuția: Adrian Rătoi (A), Mircea Andreescu (B), Viorica Geantă Chelbea (Doica), Ion Bechet (Romeo), Mara Nicolescu (Julietta) și Compania de dans contemporan „Aleae”.

„... când am fost la Roma, cineva mi-a arătat balconul de unde vorbea Mussolini, în București erau balcoanele de unde vorbea Ceaușescu și cei care i-au urmat. Am văzut balconul de la Universitate și pe cei care au vorbit de acolo și am constatat că balconul este (...) un element politic fundamental, un spațiu politic”, spune dramaturgul într-o convorbire cu Marian Popescu, publicată în volumul scos de Editura UNITEXT cu „Cea mai bună piesă a anului 1995”, **Repetabila scenă a balconului**. Explicația autorului descrie, până la un punct, și acțiunea acestei comedii îngândurate, specie în care Dumitru Solomon excelează. Până la un punct, pentru că miza piesei nu este satira politică – existentă, de altfel, și delectabilă prin

subtilitate –, ci pledoaria, patetică aproape, pentru salvarea ficțiunii, a artei, din tentaculele rapace ale contingentului (al cărui reprezentant cel mai agresiv e, desigur, politicul). Căci doar salvând valorile spiritului, atât de amenințate de Calibani cu înfățișări felurite, pot oamenii să-și salveze ființa individuală și colectivă.

Îmi dau seama că, astfel rezumat, textul poate părea nu doar tezig, didacticist, antipatic moralizator, ci și rece, sec, ba chiar plicticos. Nimic mai fals, însă, căci umorul mereu prezent, calambururile și paradoxurile scilpitoare, ascuțimea replicii, iuțea, în fine, cu care se succedă peripecțiile luptei pentru „spațiul vital” dintre A și B (exponenții „realului”), pe de o parte, și Romeo și Julietta (simbolul „ficțiunii”), pe de altă parte, fac din **Repetabila scenă a balconului** o piesă ce se citește cu sufletul la gură și cu un interes în permanență treaz.

Tot așa se urmărește, pe unele porțiuni, și spectacolul montat de Alexandru Tocilescu. Nu în totalitate, însă, pentru că – spre surprinderea celor obișnuiți cu vitalitatea clocotitoare a mizanscenelor acestui super-inventiv regizor – Tocilescu pune în lectură un fel de încrâncenare, de duritate, care crispează pe alocuri umorul, transformându-l în grotesc, și îngroașă sensurile, relaxând tensiunea. Dincolo de

